

SPOREN VAN NEDERZETTING UIT DE TWAALFDE TOT VEERTIENDE EEUW

Middeleeuwse vondsten van de Lange Heul op de Bussumerheide

De Lange Heul is een markante heuvelrug, gelegen op de Bussumerheide. Hij is in totaal zo'n twee kilometer lang en verheft zich twee tot vijf meter boven het omliggende terrein. De rug loopt van de rand van Zanderij Craillo tot het noordelijk deel van de Westerheide.

De heuvelrug is ruim 12.000 jaar geleden ontstaan, tijdens de laatste ijstijd. Harde poolwinden in combinatie met een schaarse begroeiing zorgden toen voor de afzetting van dekzand, op sommige plekken in de vorm van langgerekte duinen met een oriëntatie evenwijdig aan de heersende windrichting. Nabij het westelijk deel van de Lange Heul, gelegen vlakbij de Natuurbrug, zijn veel vondsten gedaan uit de late middeleeuwen. Ze vormen de overblijfselen van een laatmiddeleeuwse nederzetting die hier heeft gelegen.

Opgraving 1938

In augustus 1938 werd er een grote opgraving uitgevoerd onder leiding van F.C. Bursch, destijds archeoloog

bij het Rijksmuseum van Oudheden te Leiden. Hierbij zijn de grondsporen van een boerderij en van een tweetal waterputten ontdekt. De sporen van de boerderij zijn bootvormig en bestaan uit greppelsporen, paalsporen en houtskoolplekken (afbeelding 3). Er zijn veel aardewerkscherven en ijzerslakken gevonden. Daarnaast zijn enkele komvormige kuilen aangetroffen: de resten van waterputten. De wanden van deze putten waren vervaardigd van veldkeien en de putten waren, zo bleek bij later onderzoek, zeven tot tien meter diep. Ook is er bij dit onderzoek een cirkelvormig restant van een grafheuvel ontdekt. Waarschijnlijk is de grafheuvel geëgaliseerd voorafgaand aan de bouw van de boerderij. W.J. Rust meldde in het tijdschrift Heemschut in 1939: "Hier heeft zich dus het bijzondere feit voorgedaan dat in de 12de eeuw een huis gebouwd is op de plaats van een prae-historisch graf."

Zandafgraving Crailloo

Eind jaren '60 kwam de zandafgraving van Crailloo wel erg dicht in de

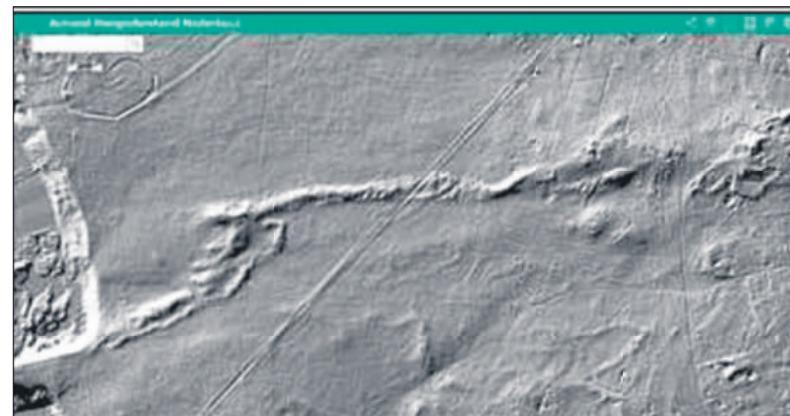

■ Topografische kaart van 2011, met de X is de locatie aangegeven van de opgegraven boerderijplaats aangegeven. Bron: Kadaster, 2011. Bewerking: Sander Koopman.

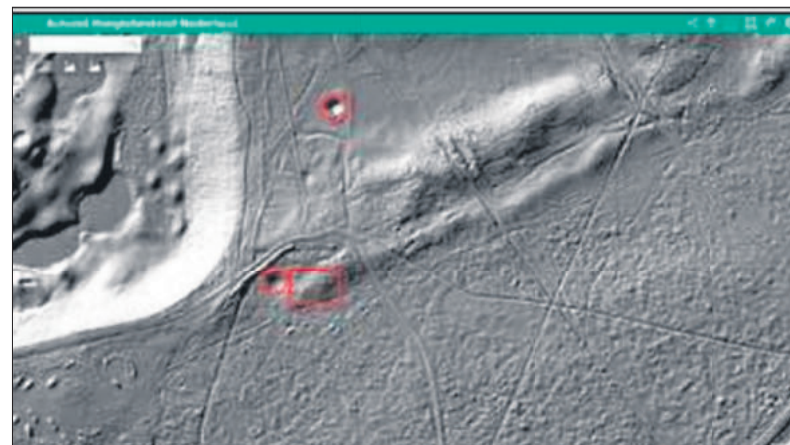
buurt van de in 1938 opgegraven delen van de middeleeuwse nederzetting en zijn er weer enkele onderzoeken gedaan. Hierbij zijn karensproten, ploegsporen van een keerploeg, concentraties van veldkeien en donkere verkleuringen waargenomen aan de rand van de spoorwegafgraving. Overigens is de spoorwegafgraving vanaf 1970 niet verder in oostelijke richting uitgebreid. Gezien de middeleeuwse sporen in de profielwand van de spoorwegafgraving moet worden geconcludeerd dat de middeleeuwse nederzetting voor een deel is afgegraven. Hiervan zijn helaas geen vondstmeldingen bekend.

Onderzoek kuilen

In 1989 zijn drie kuilen onderzocht. Van twee van deze kuilen was reeds bekend dat het waterputten zijn. De derde kuil bleek eveneens een waterput te zijn. Ook zijn er aardewerkscherven en akkersporen gevonden. Op de Aardjesberg zijn bij een opgraving in 1991 eveneens mogelijke paalsporen waargenomen en zijn er aardewerkscherven gevonden, die uit de middeleeuwen dateren. Uit één van de waterputten is een grondmonster genomen, dat is onderzocht op stuifmeelkorrels. Uit dit onderzoek blijkt dat er in de directe omgeving van de waterput in de middeleeuwen al veel heide aanwezig was, maar er werd ook graan verbouwd (rogge) en,

■ Hoogtebeeld van de Lange Heul, links is een deel van de heuvel afgegraven. Bron: Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN)foto AHN, bewerkt door Sander Koopman).

■ Binnen het rode kader heeft de boerderij gestaan en binnen de rode cirkels zijn restanten van waterputten.

gezien de kruidenassemblage, ook vee gehouden.

Datering

Alle vondsten die tot nu toe gedaan zijn dateren uit de 12e tot 14e eeuw, daarna is de nederzetting verlaten. Het verlaten van deze nederzetting in de 14e eeuw wordt bevestigd door een oorkonde van 1428. In deze oorkonde, over een banscheiding (scheidingswal) tussen Laren en Hilversum, wordt geen nederzetting of boerderij vermeld. Het opgeven van de nederzetting past in een in heel West-Europa waargenomen trend waarbij in de late middeleeuwen nederzettingen werden verlaten of verplaatst. De oorzaken die hiervoor worden aangedragen zijn velerlei: verslechteringen van het klimaat wordt wel genoemd, maar ook grootschalige landdegradatie door verstuing, land dat weggeslagen wordt door overstromingen, vernatting door een stijgende grondwaterspiegel, of

juist verdroging door een dalende grondwaterspiegel. Ook in het Gooi zijn in de late middeleeuwen meerdere nederzettingen verlaten, zoals Oud Naarden, Keveren, Oud Bussum en Hoog Laren. Van de nederzetting bij de Lange Heul is niet exact bekend waarom deze is verlaten.

Bron:

Sander Koopman, Middeleeuwse vondsten van de Lange Heul in Hilversum, in: Archeologica Naardinc klant 2017-1

Sander Koopman

■ Gevonden kookpot uit de twaalfde eeuw (foto Huis van Hilde).

UIT DE FOTOCOLLECTIE VAN HET STREEKARCHIEF
www.gooienvchthistorisch.nl 035 207 09 99 Cattenhagestraat 8, Naarden

■ Gevonden pispot uit de periode 1375-1425 (foto Huis van Hilde).